

2015

Inspirationsguide
till Österbottens
skärgård och kust

Välkomna till KVARKEN

Solnedgång vid Valsörarna.

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling:
Europa investerar i landsbygdsområden

AKTION ÖSTERBOTTEN

Producerad inom ramen för Leader-projektet "Välkomnin Hiid"
Layout, foto: Anci Holm, kartor: Heikki Järvinen

Kvarken, mellan Österbotten och Västerbotten, är det smalaste stället i Bottniska viken, ett utmärkt ställe att korsa havet med land i sikte mest hela tiden.

"Alla talar svenska"

Det är inte bara det geografiska avståndet som är kortare mellan Österbotten och Sverige än mellan Österbotten och Helsingfors. Det mentala avståndet är också kortare. Var än ni landstiger längs den österbottniska kusten möts ni av folk som talar svenska som sitt modersmål. Oftast på dialekt, men svenska är det. I varje hamn kan ni höra en ny dialekt.

Sverige och Finland har en lång gemensam historia, det var samma land i cirka 700 år fram till 1809. Det var på 1100-talet när, enligt den officiella historieskrivningen, sveakungarna började utvidga sitt rike österut.

I mitten av den senaste istiden kunde man, om man fanns då, gå torrskodd över Kvarken. Om 2.500 år är det ett faktum igen på grund av landhöjningen, som är den snabbaste i världen just här. Det gjorde att Unesco år 2006 utsåg Kvarkens skärgård till ett världsarv. Tillsammans med Höga kusten utgör nu dessa båda ett gemensamt världsarv.

Kontakterna med båt över vattnet har alltid varit livliga. Det har transporterats malm, järn, tjära, fisk, smör, ved, människor, post under

århundradena. Ännu ordnas varje år Postrodden mellan Holmön och Björkö med allmogebåtar.

Havet längs Kvarkens stränder försvinner med knappa en meter på 100 år. Men ännu har vi flera hundra år av båtliv framför oss. Låt oss ta er med på en resa till Österlandet, till Kvarkens skärgård på den österbottniska kusten.

Vi har ännu utvecklingspotential vad gäller service och information, å andra sidan är det bästa gratis här i världen. Utanför gästhamnarna kan du oftast ligga gratis, även om frivilliga avgifter tas emot. Ni möter också trevliga och hjälpsamma människor. Det är aldrig trångt, inte mycket som stör. Stressa av och njut vid grillen. I solnedgången.

För genom alla år har vi på vår kust haft fördelen av att se solen sänka sig i horisonten. Ljusa sommarnätter och en timmes tidsskillnad ger under sommaren underbara nattliga båtfärder.

Gillar ni lugnet, tystnaden, naturen, vill ha det lite enkelt – och vill utmana er förmåga som båt-fantaster? Gör som sveakungens folk på 1100-talet: Rigga båten, bunkra och upptäck land på andra sidan havet!

Svettiga roddare, tjärdoft, spända segel... Monäsrodden, den årliga allmogebåtsregattan, håller liv i gamla skärgårdstraditioner. Här spurtar "Nordstjärnan" hem segern 2014.

När material skulle transporteras för fyrbygget på Valsörarna konstruerades gator av kilsten (tv). Ritgrund med den ovanliga träfyren (uppe th). Jungfrudans på Stubben.

■ Världsarv

Jätten Finn slänges ut från Sverige. Med sig över Kvarken tog han en stensäck. Tyvärr hade han hål i säcken så när han närmade sig finländska sidan tappade han sten efter sten. Till slut brast hela säcken... Eller så var det inlandsisen som tryckte ner landskapet cirka en kilometer. När isen smälte för 10.000 år sedan började landet stiga igen, och isens framfart lämnade efter sig en strimlad skärgård. Låga, trasiga öar och moräner utgör det unika. Klapperfält, kallas även djävulsåkrar, uppe på land ser man här och var. Där var tidigare strandlinje. Kvarkens skärgård består av 5 600 öar och skär. Kvarken.fi

■ Bastu

Längs den Svenskösterbottniska kusten är man inte lika inbiten bastubadare som i det finska Finland, men det finns goda möjligheter till ett bad. Elda själv eller vänta på din tur där bastun är uppvärmd.

■ Fyrar

Kvarkens skärgård har många fyrar och båkar. Fyrarna byggdes framför allt under 1800-talets senare del för att lysa upp den mörka kusten. De flesta blinkar ännu i mörkret. Och klara dagar ser man dem hägra vid horisonten.

■ Stensättningar

Likt i övriga Bottniska viken finns även i Kvarken jungfrudanser eller labyrinter. De tros ha använts för lek och kult. Lämningar av medeltida fiskelägen och så kallade ryssugnar har också bevarats. Troligtvis härrör de från ryska soldaters brödbak under Stora ofreden 1713–21.

■ Städer

De flesta städer i Österbotten är grundade under den svenska tiden och ligger längs kusten. Tjärnan var under 1600-talet en efterfrågad exportprodukt och de finländska skogarna fulla av trä. Detta gav sjöfarten en skjuts.

Välkomna hit! Vi har plockat ut några pärlor längs kusten, en mix av gästhamnar och genuina skärgårdsöar. Vi hoppas ni ska inspireras, skaffa sjökort F för Kvarken och få fina båtupplevelser. ▶▶▶

1. Tankar

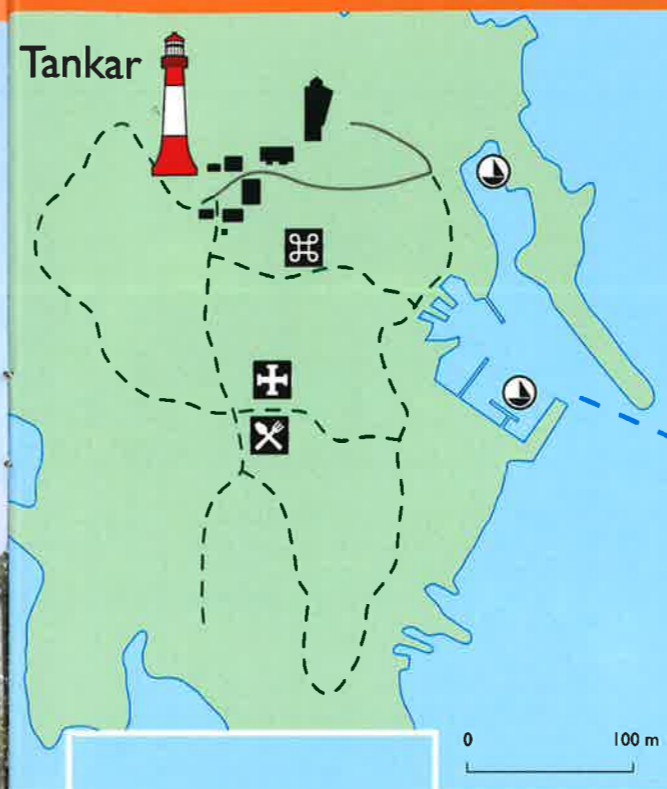

Fyrö med historia

N63°56,9' E22°51,1' F833
Hamndjup: 3,0–3,5 m
+358415453432 (Café Tankar)
Kokkola.fi/tankar

Tankar har sedan 1500-talet fungerat som utpost i det yttersta havsbandet. Här samsades flera hundra fiskare och säljägare enligt den hamnordning som Sveriges kung år 1726 utfärdade för alla rikets fiskelägen. Från samma tid härstammar också öns kapell som fortfarande används

för gudstjänster och bröllop. Forna dagars folkvimmel har ersatts av turister som under några timmar varje sommareftermiddag besöker skärgårdsidyllen med turbåt. Resten av dygnet får båtlag och öbor ha Tankar i fred. De flesta stugorna ägs av tidigare lotsar, kutterförare och fiskare. Säljägarnas historia sammanfattas i ett litet museum. Café Tankar administrerar all service och här kan du också njuta av traditionell laxsoppa. För tillagning av egen middag kan man låna rökugnarna i hamnen.

På Tankar ligger båtar sida vid sida.

Caféet serverar bland annat laxsoppa.

2. Mustakari

N63°51,8' E23°06,9' F833
Hamndjup: 2,5 m
+35868266538 Mustakari.fi

I Karleby (Kokkola på finska) finns flera gästhamnar och gästbryggor. Mustakari är hemmahamn för Gamlakarleby segelförening. Förutom ett välutrustat servicehus kan man också bada bastu med direkt tillgång till dopp i havet. På platsen finns också en restaurang i strandpaviljongen. Till stadscentrum är det cirka tre kilometer, promenad- eller cykelväg längs Sundet.

3. Fiskarbyn

Mysigt på Bryggan

N63°50,1' E22°54,4' F833
Hamndjup: 2,0 m (inte fastställt)
+35868340100 facebook.com/fiskarbyn

Fiskarbyn i Bodö, Öja är en pärla för Kvarkenfarare, tyvärr inte ännu utmärkt på sjökortet. En 2,0 meter djup farled leder rakt fram till Café Bryggan i ett gammalt flottarhus.

Här har entusiastiska unga företagare med öga för skärgårdsmys fått husera fritt. Du möts av högljutt prat på en bred och glad Öjadialekt. Om du inte förstår och måste fråga upp, kommer Öjabon troligtvis att upprepa samma sak men med lite högre volym! Den stadiga träbryggan har officiellt fem gästplatser, men gäster får alltid plats. Med hyrcykel kan du ta en 4,5 km tur till butiken Öja-market. För små sjöfarare med mycket spring i benen efter en dag på sjön finns underbara klätterställningar och en fin badstrand.

4. Köpmanholmen

N63°48,4' E22°40,3' F831, 832
Hamndjup: ~~1,8 m~~ 2,4
+35867282509 Kopmanholmen.fi

Snyggt friluftsområde med härlig badstrand och fin bastu. En vacker sommardag kan det vara många besökare, men till kvällen sänker sig lugnet och övernattande båtlag kan få ha holmen för sig själv. Cafét serverar enklare mat och det finns en hyrbastu. Missa inte utkikstornet längs naturstigen. Här blir landhöjningen verklighet då du kan klättra upp och få en bild av var havsnivån legat under gångna tider.

5. Jakobstad

N63°41,4' E22°41,5' F831
Hamndjup: ~~1,8-3,0 m~~ 2,2
+358447237940 Ssj.nu

På Smultrongrund i Jakobstad ligger en välfungerande och trevlig gästhamn, hemmahamn för Segelsällskapet. Cyklar finns att låna. Jakobstads centrum är bara en dryg kilometer bort. Mysiga trähusmiljöer hittar du i stadsdelen Skata. Cykla eller ta båten till Gamla hamn och upplev Jakobstads båtbyggerhistoria, du passerar bland annat Jakobstads båtvarv (bilden), Finlands äldsta verksamma träbåtvarv. Under en hysterisk vecka i slutet av juli firas varje år Jakobs dagar, ett sommarenemang med massor av musik, kultur, loppisar och mingel. Österbotten har många båttillverkare, så kom ihåg att snegla mot Borgmästargrund och Alholmen under insegling till Jakobstad. Här har lyxbåtstillverkarna Nautor och Baltic Yacht sina varv. Man får inte ta iland, men kanske, kanske lyckas man bevittna sjösättningen av en ny Swan...

6. Mäskär

N63°43,7' E22°34,8' F831
Hamndjup: ~~4,0 m~~ 3,0
+35867294092 Masskar.fi

Det här är Jakobstadbornas utflyktsparadis. Verksamheten på ön drivs av föreningen Mäskärs lotsstation. De små stugorna på ön är privata, de ägs av ättlingar till gamla lotsar. Från restaurangen i den nedlagda sjöbevakningsstationen koordineras all service. Större båtar bör hålla sig till de yttre ändarna av bryggorna på Mäskär, inne i hamnen blir det grunt. Båken har varit öns landmärke sedan 1858.

7. Monäs

Stubben: N63°31,5' E22°09,9' F830
Hamndjup: cirka 1,2 m

Monäs: N63°28,4' E22°19,8' F830
Hamndjup: 4 m vid betongbryggan
+3580505901859 Monasrodden.multi.fi

Vid Kåtaholmen i Monäs ordnas årligen allmogebåtsregattan Monäsrodden. Hamnen har några gästplatser, ta iland där det är ledigt. Bränsleförsäljning "on demand". Bybutik ligger 1,5 km bort. Lokala fiskare röker fisk i hamnen. Sex sjömil utanför finns fyrön Stubben. Insegling från öster, följ remmare (inofficiella) och styrtavlorna. Framme belönas du av en härlig fyrmiljö med fiskarstugor, jungfrudanser och en hemlig bastu.

8. Mickelsörarna (Kummelskär)

Båtfolkets träffpunkt

N63°27,6' E21°46,4' F826
Hamndjup: 2,0-5,0 3.0
+358407455437 Kvarken.fi

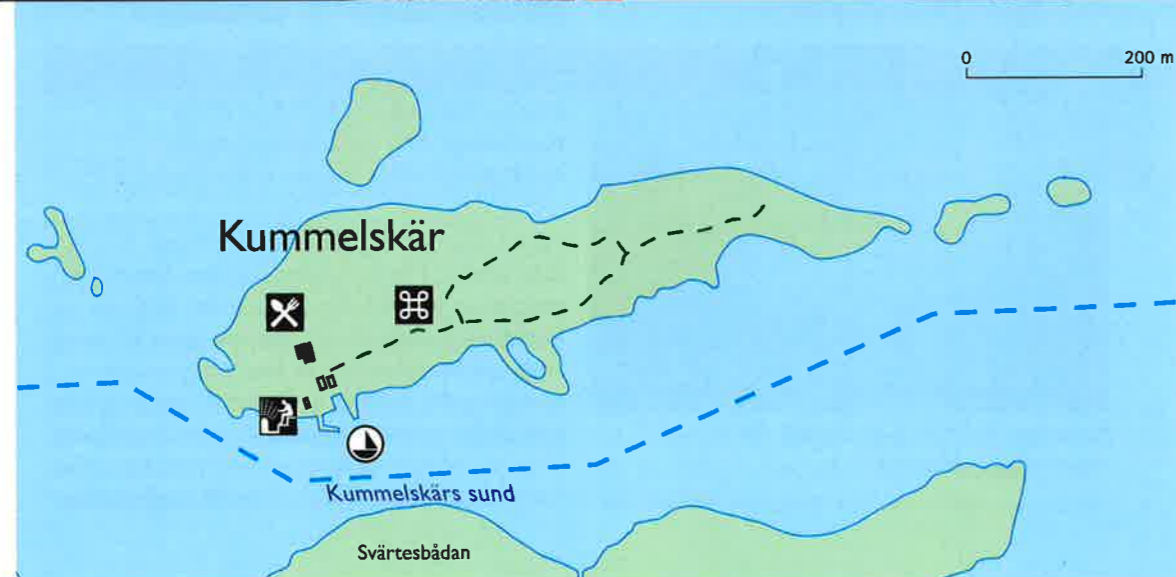
Mickelsörarnas naturstation Kummelskär ingår i ögruppen Mickelsörarna och är en samlingsplats för båtfolk i Österbotten. Det är också en av få bemannade hamnar ute på öarna. Markerad farled leder ända in och här möts man av gästvänligt båtfolk som gärna hjälper en i land och det är ett bra ställe att få tips och råd om fortsatta färder. Det kan vara mycket båtar i hamnen, men det finns oftast plats för fler.

På kvällarna grillas det och badas bastu vid stranden. På helgkvällarna är det livligare.

På Kummelskär kan man gå naturstigen och se bland annat lämningar av ett fiskeläge från 1500-talet, steniga låglänta stränder, strandängar och klapperfält uppe på land, tidigare strandlinje. Mickelsörarna är en del av världsarvsområdet.

Den gamla sjöbevakningsstationen fungerar i dag som restaurang och för övernattnin, främst för bokade grupper, men även enstaka gäster serveras en enklare meny. En del basförnödenheter och souvenirer finns att köpas. Ibland blir det rökt fisk om fångsten varit god.

Högst upp i den gamla stationen har man en fin utsikt över öar och hav.

9. Stora Kalkskär

N63°22,5' E 22°11,4' F829
Hamndjup: 2-3,5 m (ej fastställt)
2.9

För Österbotten en alldeles unik naturhamn med fina klippor, det här är Österbottens lilla höga kust. Skäret fick sitt namn efter kalkbrytning till kyrkbygget i Munsala under sent 1700-tal. Insegling från öster, söder om Stora Kalkskär. Inseglingsrutten är märkt med inofficiella remmare, vägen in har hela tiden djup på över 2 meter, men var uppmärksam. Strax utanför Kalkskär finns ett av de djupaste ställena i Kvarken, hela 64 meter.

Valsörarnas fyr, numera automatiserad, är 36 meter hög.

Bron över Kvarken

Ebbskär: N63°26,2' E21°04,4' F823
 Hamndjup: 3 m
 Malskär: N63°25,0' E21°08,8'
 Hamndjup: 2,5-4,0 m 3.0
 Kvarken.fi

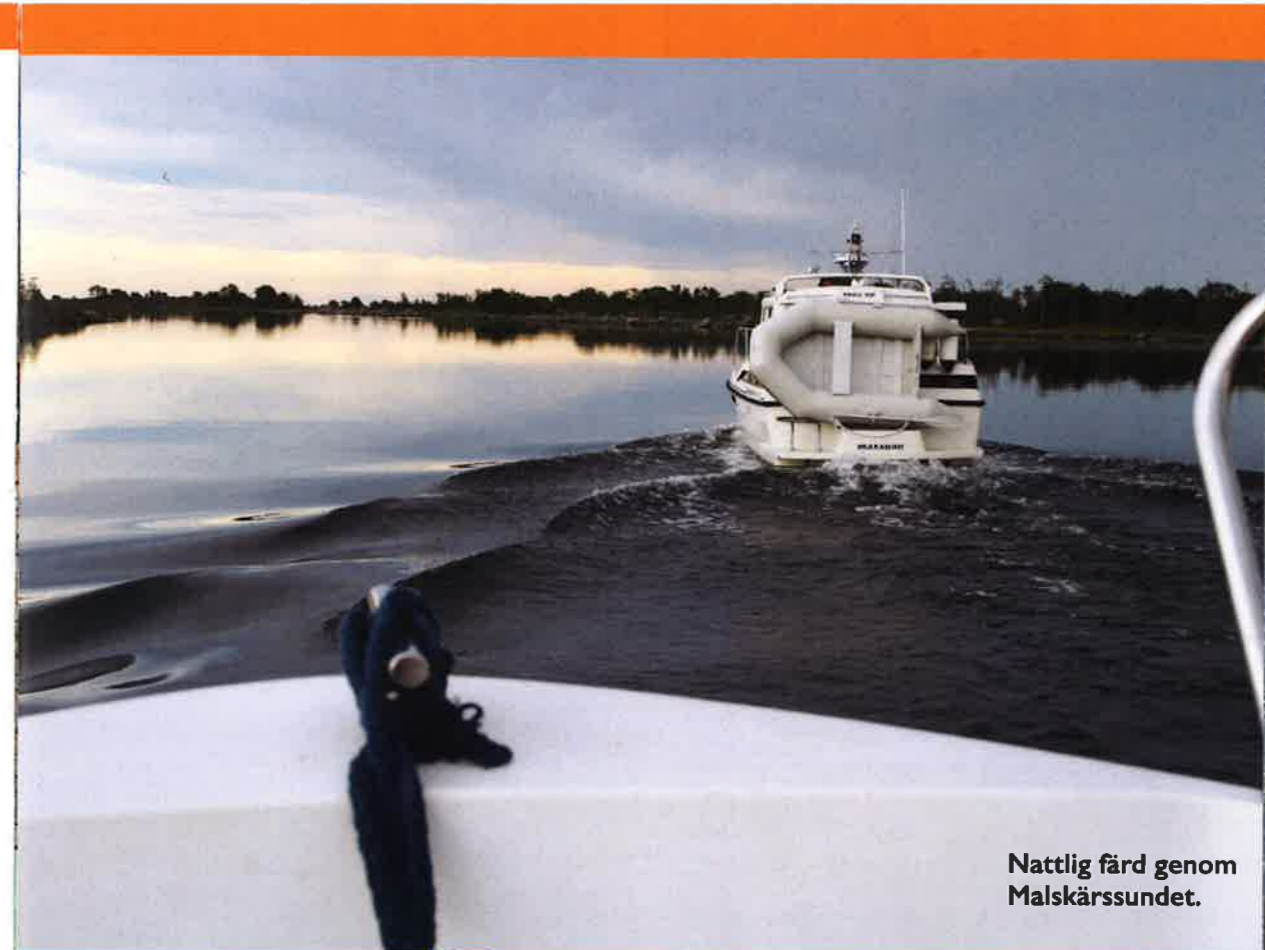
Från Holmögdad till Valsörarna är det endast 13 sjömil. Bryggan vid Ebbskär har därför blivit en hubb för Kvarkensglare, på väg till respektive från Sverige. Trots att hamnen saknar det mesta i serviceväg. Valsörarna ingår i Kvarkens världsarv. Kronan på verket är fyren, Kvarkens Eiffeltorn, konstruerad av firman Henry Lepaute, samma ingenjörfirma som byggde Eiffeltornet.

Under den cirka två kilometer långa promenaden från båthamnen på Ebbskär till fyren kan man uppleva hedlandskap, täta lövskogar, våtmarker och strandängar. Fascinerande är också den gamla vägen, bestående av stenblock och kilstenar, som byggdes för att man skulle kunna frakta material till fyrbygget år 1886.

Här markerade Ryssland gränsen mellan Finland och Sverige år 1809. På Storskär finns också en gravplats för ryska soldater som omkom ute på isarna vintern 1809 när anfallet gick mot Umeå.

Valsörarnas natur präglas av sten- och blockrika moräner som sträcker sig som långsmala uddar ut i vattnet. Att åka båt genom sunden är obeskrivligt vackert.

Som gäst får man inte röra sig hursomhelst. Valsörarna är ett fågelskyddsområde, men det är tillåtet att ligga vid bryggan vid Ebbskär, eller angöra någon av bojarna vid Malskär. På land får man hålla sig till vandringsleden.

Nattlig färd genom Malskärsundet.

11. Replot

N63°14,2' E21°26,7' F825
Hamndjup: 1,6–3 m
+35863520329 (Arken) Cafearken.fi

Finlands längsta hängbro, Replotbron, syns vida omkring när man rör sig på sjön. På Replot/Björkö, som förbinds med land via bron, finns flera båthamnar. Själva gästhamnen ligger i Replot vid välbesökta Café Arken. En promenad in till bycentret och butik går genom levande skärgårdsmiljöer. Området ingår i Kvarkens världsarv.

12. Sommarö

N 63°10.23' E 21°16.49' F819, 820
+358503130696 (Södra Vallgrund byaråd)

Missa inte denna pärla om din båt klarar ett djup på max 1,50 meter. Det nymuddrade Sommarö sund och gästbryggan finns ännu inte på sjökartet. I land finns sandstrand och bastu på begäran. Med låncyklarna tar du dig lätt in till byn med butik och Sommaröhallen, föreningskooperativ med lokalt hantverk, bröd och grönsaker. Sommarö ingår i världsavet och är som namnet antyder en skärgårdsidyll.

Kvällsdopp på Larsbjörkasskär.

Staden och små skär

1. Gästhamn Vasklot: N63°05,7' E21°35,2' F819
Hamndjup: 2,5 m +358505163870

Hemmahamn för Vasa segelförening och har all tänkbar service. Även segelpaviljong med restaurang. Invid ligger ett center för båtservice och tankning. Ca två km från centrum. Man kan också lägga till i Vasas inre hamn för uppköp och restaurangbesök.

2. Beckholmen N63°06,3' E21°35,2'
Hamndjup: 2 m +358442909783

Servicehamn och hemmahamn för Vasa arbetares segelsällskap. Mack öppen 24 timmar. I närheten på Brändö kan man ströva runt i fantastisk gammal fabriksmiljö, nu universitet. Nära till butiker, mm.

3. Larsbjörkasskär N63°10,8' E21°24,2' F819
Hamndjup: 1,5 m

Ett bra vindskydd i välskött miljö. Grillplats, sophantering och toalett. Strandbastun för allmän användning.

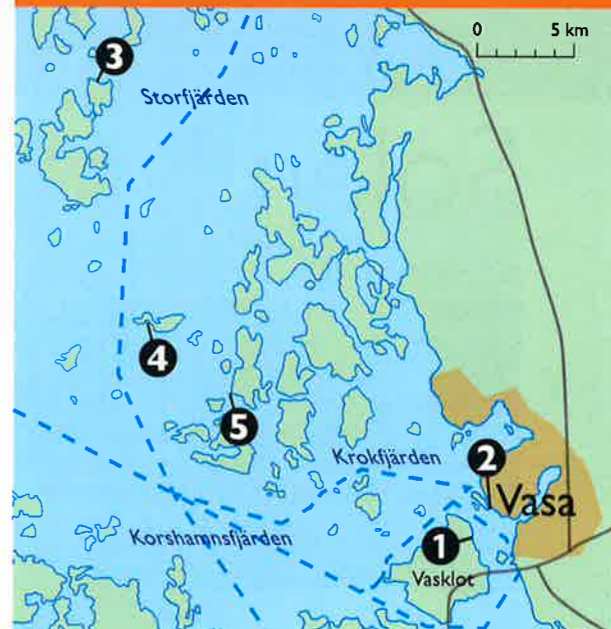
4. Kopparfuruskär: N63°08,1' E21°26,0' F819

Populär holme med välskötta anläggningar, brygga, grillplats och toalett. Stigar att ströva på.

5. Granskär: N63°07,4' E21°28,2' F819
Hamndjup: 3,2 m Jannensaluuna.com

Krogen Janne saloon är det lokala båtfolkets vattenhål. Stor uteservering. Även turbåtshamn.

13. Vasa

14. Rönnskären (Fäliskär)

Det karga Fäliskär med sina lotsstugor, båken och naturstation.

Solen lyser på Fäliskär

N63°03,7' E20°48,3' F817, 821
Hamndjup: 2,0–3,2 Kvarken.fi

Först ser vi en pinne som hägrar långt borta. Så småningom börjar Rönnskären ta form. Båken på Fäliskär tornar upp. Den är från 1784, Finlands äldsta och den enda som bevarats från svenska tiden. Många båtar ligger vid bryggan. Fäliskär är en populär utflyktshamn, även långväga gäster

hittar hit. De gamla rödmålade lotsbostäderna är ett annat historiskt inslag. Bastun hålls varm om kvällarna, fråga dej fram om din tur.

Skäret är lågt, platt längs horisonten. Den enda växtlighet högre än ris är havtornsbuskarna. Så är det solsken, lyser solen överallt på skäret.

Klipporna på öns västra sida är sammetslena. Ta ett dopp eller bara njut av det underbara ljuset. Rönnskären ingår i Kvarkens världsarv.

15. Kaskö

N62°23,0' E21°13,0' F812
Hamndjup: 2,6-5,0 3.9
+358408274279 Kaskinen.fi

Kaskö är Finlands minsta stad, grundad 1785 av Gusav III. Gästhamnen, med Österbottens trevligaste service, ligger i stadscentrum. Djupfarleden går ända in. Kaskö är en knutpunkt för dem som kommer över från Höga kusten. Intill gästhamnen ligger hamnkrogen Blå stunden. I gästhamnen finns kafé med suvenirer och lite förnödenheter. En supermarket ligger ca 800 meter bort. Lånecyklar finns. Vackra trähusmiljöer, den gamla fiskstranden Sjöbobacken och fyrön Sälgrund är något man kan uppleva.

16. Kristinestad

N62°16,3' E21°23,0' F812
Hamndjup: 2,1-2,4
+35862212555 (Kristina) Visitkristinestad.fi

I Kristinestad lägger ni till direkt i stadscentrum vid bedagade Hotell Kristina. Supermarketen bredvid har större dragningskraft. Kristinestad är ett populärt bunkringsställe. Staden grundades av Per Brahe 1649. Kristinestad, med sina välbevarade trähusmiljöer, ingår i det världsomspännande nätverket Citta Slow. Känd för sina traditionella marknadshelger. Utöver gästhamnen finns även gästbrygger, till exempel på Högholmen, några kilometer utanför staden. Restaurang Pavis (bilden) i den trevliga paviljongen på Högholmen håller hög klass matmässigt. Väl värd ett besök.

Högholmen N62°16,3' E21°22,1' F812
Hamndjup: 2,6-5,0
+3580452355734 (Pavis) Pavis.fi

17. Kilen

N62°02,3' E21°18,7' F810
Hamndjup: 2,6-3,2 m
Kilen.fi

Kilhamn ligger vid Kilen hembygdsgård, ett friluftsmuseum med hus och bodar från både landsbygds- och skärgårdssamhällen i Österbotten. Ett stort EU-finansierat projekt har fördjupat hamnen, vilket gör uppgifterna i sjökortet föråldrade. Kilen ligger i Sideby, som under 1800-talet var ett centrum för skeppsbyggnad i Österbotten. Vid båthamnen finns ett skeppsbyggnadsmuseum. Från Kilen är det cirka två kilometer till Sideby där det finns en bybutik.

Hitta bland stenarna

"På svenska sidan är det märkt var du inte ska segla. I Finland är det märkt var du kan köra".

En västerbottning, som seglat i Kvarken många gånger, sammanfattar.

Det är grunt och stenigt på sina ställen. Det är svårare att navigera här. Men inte på något sätt omöjligt. Man får ha lite bättre koll.

Regel nummer ett för segling i österbottniska farvatten är alltså: följ sjökortet. Du kan se lokala båtfarare avvika från farleden, men de har styrt sina båtar här i generationer, de vet var stenarna finns och håller reda på vattenståndet. En österbottning som kör utanför farfars fiskevatten följer också sjökortet.

■ Sjøkort och guider

•För Kvarken-området gäller Trafikverkets sjökortsserie F. Täcker området från Karleby i norr till Sideby i söder.

•Det saknas heltäckande svenskspråkiga pilotböcker över Kvarken. En på engelska är The great harbour book av sjöscouterna i Åbo, Satamakirja.fi. Delar av den finns i Svenska kryssarklubbens årsbok 2014, Sxk.se.

•Den officiella finländska besöksamnguiden utges årligen av föreningen Segling och båtsport i Finland, Finncoast.com. Dock säkrast är att kolla öppethållningstider och service per telefon.

■ Sjøvädret

Meteorologiska institutet ansvarar för sjörapporterna, ilmatieteenlaitos.fi, även på svenska. Radio Vega sänder väderrapport för sjöfarande på svenska sju gånger om dagen. En bandad rapport på svenska finns på nummer +35860010670.

■ Säkerhet

Säkerhet Allmänt nödnummer: 112
Sjöräddningens larmnummer: 02041000
Sjöräddningens VHF-kanal: 16

■ Promillegräns

Gränsen för roderfylleri i Finland är 1,0 promille. Man kan bli dömd även vid lägre gräns om skepparens förmåga att utföra de uppgifter som krävs för att köra en båt har försämrats.

■ Natur och miljö

•Förbjudet att tömma toalettavfall i sjön!
Tömningsstationer finns i alla gästhamnar och vid flera mobila stationer runt skärgården. Håll skärgården ren är en ideell förening som ordnar stationer för tömning av toa, sopstationer och toaletter i skärgården, Hallskargardenren.fi.
•Finland har allemansrätt liksom Sverige, men skiljer sig en aning från den svenska.